

Людмила КРОТ

к.е.н., доцент

Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Ефективний розвиток аграрного сектору економіки здійснює значний вплив на функціонування переробної галузі України, являється надійним фундаментом забезпечення продовольчої безпеки держави та зростання обсягів виробництва сільськогосподарської продукції. Відповідно і проблема фінансування аграрних підприємств є актуальною в сучасних умовах господарювання, адже вони відчують нагальну потребу постійного поповнення фінансових ресурсів для забезпечення процесу розширеного відтворення і розвитку підприємств у гармонійному поєднанні із соціальними потребами працівників.

Теоретичні та практичні аспекти фінансування підприємств аграрної галузі досліджувалися як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями М. Дем'яненком, О. Гудзь, П. Стецюком, О. Непочатенком, П. Саблуком та іншими.

Суб'єктами підприємництва в аграрній сфері є фермерські господарства, сільськогосподарські підприємства, агрохолдинги, які з урахуванням поточних реалій та механізмів стимулювання виробничої діяльності можуть користуватися такими інструментами фінансового забезпечення, як банківське кредитування, державне фінансування, аграрні розписки, вексельне фінансування, лізинг, зовнішні запозичення тощо.

Фінансове забезпечення розвитку виробників сільськогосподарської продукції, наявність та стійкість їх конкурентних переваг на внутрішньому та зовнішньому ринках доволі тісно пов'язані з державною підтримкою сільського господарства. Необхідність державного фінансування зумовлена специфікою галузі: сезонністю виробництва, станом його матеріально-технічної бази, циклічністю, великим періодом кругообігу капіталу, диспаритетом цін між продукцією сільського господарства і промисловості, особливостями технологічного процесу, соціально-економічною значимістю галузі.

На даний час спостерігається різновекторність в обранні основних напрямів державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Так, згідно з дослідженнями відділу податково-бюджетної політики ННЦ «Інститут аграрної економіки», така підтримка в Україні здійснюється через бюджетні асигнування, а також спеціальні режими та механізми оподаткування [1]. В таблиці 1 представлена динаміка видатків загального фонду Державного бюджету України за 2015–2020 рр., спрямованих на розвиток АПК.

Таблиця 1

Динаміка видатків загального фонду Державного бюджету України

Показники/роки	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020/2015 +/-	2020/2019 +/-
Видатки Держбюджету України, млрд. грн.	554,59	647,22	767,98	906,03	983,77	1135,08	580,49	151,31
Міністерство аграрної політики та продовольства України (Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства), млрд. грн.	1,66	1,65	5,56	10,69	15,91	14,57	12,91	-1,34
% до загального обсягу витрат	0,30	0,25	0,72	1,18	1,62	1,28	-	-

Джерело: розраховано автором за даними додатків №3,4 до Держбюджету України за 2015-2020 рр.

Наведені дані свідчать про щорічне збільшення фінансування галузі з Державного бюджету до 2020 року.

Аналіз видатків на бюджетні програми розвитку сільськогосподарських виробників протягом 2018-2020 рр. дозволяє прослідкувати тенденцію зниження фінансування, особливо у 2020 році (4232,00 млн грн – 2018 р., 4933,55 млн грн – 2019 р., 4005,00 млн грн – 2020 р.). Пріоритетними напрямками були державна підтримка тваринництва (3021 млн грн або 71,4% у 2018 р. та 2930 млн грн або 59,4% у 2019 р.) та фінансова підтримка сільгосптоваровиробників (695 млн грн у 2018 р. або 16,4% та 681,79 млн грн або 13,8% у 2019 р.) [2,3]. Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі, в тому числі шляхом здешевлення кредитів, та фінансова підтримка розвитку фермерських господарств складала 1,6% та 3,5% у 2018 році, 9,2% та 9,4% у 2019 р. відповідно. Державна підтримка хмелярства та садівництва – 7,1% у 2018 р. та 8,1% у 2019 р. [2,3]. У загальному фонді Державного бюджету України на 2020 р. передбачено видатків у розмірі 4000 млн грн (99,9%) на фінансову підтримку сільгосптоваровиробників та 5 млн грн (0,01%) у спеціальному фонді – на фінансову підтримку заходів в агропромисловому комплексі. Взагалі не передбачена підтримка фермерських господарств, тваринництва, садівництва, відсутня фінансова підтримка заходів шляхом здешевлення кредитів [4].

У світовій практиці найбільш поширеною формою фінансування є фінансовий лізинг. Використання його для фінансування придбання обладнання і технічних засобів для аграрного сектора економіки України дозволяє уникнути значних витрат власних коштів на їх закупівлю, що особливо важливо для дрібних і середніх підприємств в сільському господарстві. Державою протягом останніх трьох років було надано кредитів зі спеціального фонду державного бюджету на фінансову підтримку заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу на суму 3,82 млн грн у 2018 р. та по 4,77 млн грн у 2019 р. та 2020 р. [2,3].

Важливим джерелом фінансового забезпечення діяльності аграрних підприємств залишаються кредити. 43,1 млн грн було надано кредитів фермерським господарствам зі спеціального фонду державного бюджету 2018 р. [2], 44,5 млн грн – 2019 р. [3] та 67 млн грн – 2020 р. [4].

Отже, в цілому стан бюджетного фінансування характеризується спірними тенденціями, а обсяги державної фінансової підтримки галузі є недостатніми і не враховують реальних потреб розвитку аграрного сектора.

Таким чином, фінансування діяльності суб'єктів підприємництва аграрної сфери України, враховуючи специфіку галузі і сучасні умови їх функціонування, має бути спрямовано перш за все на забезпечення конкурентоспроможного виробництва на високотехнологічній основі за рахунок мобілізації фінансових ресурсів з внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування і при безпосередній фінансовій підтримці держави.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки». URL: <http://www.iae.org.ua/> (дата звернення: 30.04.2020).
2. Про Державний бюджет України на 2018 рік : Закон України від 07.12.2017 р. № 2246-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19> (дата звернення: 25.04.2020).
3. Про Державний бюджет України на 2019 рік : Закон України від 23.11.2018 р. № 2629-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19> (дата звернення: 25.04.2020).
4. Про Державний бюджет України на 2020 рік : Закон України від 14.11.2019 р. № 294-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20> (дата звернення: 25.04.2020).